

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งได้นำมาเรียบเรียงตามหัวข้อ ดังนี้

- 2.1 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการสอนคณิตศาสตร์
  - 2.1.1 ความมุ่งหมายของการสอนคณิตศาสตร์
  - 2.1.2 หลักการสอนคณิตศาสตร์
  - 2.1.3 ทฤษฎีการสอนคณิตศาสตร์
- 2.2 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์
  - 2.2.1 ความหมายของกลุ่ม
  - 2.2.2 ความหมายของกิจกรรมกลุ่ม
  - 2.2.3 หลักการสอนตามทฤษฎีกลุ่มสัมพันธ์
  - 2.2.4 ลำดับขั้นตอนการเรียนรู้ตามทฤษฎีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์
  - 2.2.5 บทบาทของครูในการสอนโดยใช้ทฤษฎีกลุ่มสัมพันธ์
  - 2.2.6 วิธีการสอนที่ส่งเสริมทฤษฎีกลุ่มสัมพันธ์ในการสอน
  - 2.2.7 ประโยชน์ของการใช้กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ในการเรียนการสอน
- 2.3 งานวิจัยเกี่ยวกับกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์
  - 2.3.1 งานวิจัยในประเทศ
  - 2.3.2 งานวิจัยต่างประเทศ

2.1 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการสอนคณิตศาสตร์

2.1.1 ความมุ่งหมายของการสอนคณิตศาสตร์

คณิตศาสตร์เป็นวิชาที่อยู่ในกลุ่มทักษะ มีจุดประสงค์เพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาความสามารถในการคิด การคำนวณ สามารถนำคณิตศาสตร์ไปใช้เป็นเครื่องมือในการเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ และในการดำรงชีวิตให้มีคุณภาพ จึงต้องปลูกฝังให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2534)

1. มีความรู้ ความเข้าใจในคณิตศาสตร์พื้นฐาน และมีทักษะในการคิดคำนวณ
2. รู้จักคิดอย่างมีเหตุผล และแสดงความคิดเห็นออกมาอย่างมีระเบียบ ชัดเจน

และรักภูมิ

3. รู้คุณค่าของคณิตศาสตร์ และมีเจตคติที่ดีต่อคณิตศาสตร์
4. สามารถนำประสบการณ์ทางด้านความรู้ ความคิด และทักษะที่ได้จากการเรียน

คณิตศาสตร์ ไปใช้ในการเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ และใช้ในชีวิตประจำวัน

โสมณ บำรุงสงฆ์ และสมหวัง ไตรตันวงศ์ (2520:19) ได้กล่าวถึงความมุ่งหมายของการสอนคณิตศาสตร์ในระดับประถมศึกษา ดังนี้

1. ให้นักเรียนนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้
2. ให้นักเรียนนำไปใช้ทางวิทยาศาสตร์
3. ให้นักเรียนได้มีทักษะการคิดคำนวณ
4. ให้นักเรียนได้เข้าใจพื้นฐานทางคณิตศาสตร์
5. ให้นักเรียนได้ใช้ความคิดริเริ่ม มีเหตุผล และรู้โครงสร้างทางคณิตศาสตร์
6. ให้นักเรียนได้แก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เป็นปัญหาจริงจากชีวิตประจำวัน
7. ให้นักเรียนสามารถแปลโจทย์ปัญหาเป็นประโยคคณิตศาสตร์ได้
8. ให้นักเรียนเลือกใช้วิธีที่ดีที่สุด และสามารถนำไปใช้ได้ถูกต้อง

(Michaelis and others 1967:196 อ้างถึงใน สุรัชย์, 2522) กล่าวว่าการสอนคณิตศาสตร์ในระดับประถมศึกษา ควรมีความมุ่งหมายดังนี้

1. เพื่อให้นักเรียนเข้าใจสิ่งกัป (Concept) เกี่ยวกับจำนวน โครงสร้างของระบบจำนวน ความสัมพันธ์ การกระทำ และ เพื่อที่จะให้นักเรียนสามารถสรุปกฎเกณฑ์ทางคณิตศาสตร์ได้

2. เพื่อให้นักเรียนมีทักษะในการคิดคำนวณ

3. เพื่อให้นักเรียนมีความซาบซึ้งในวิธีการที่มนุษย์เกี่ยวข้องกับระบบ และเครื่องมือของการวัด เพื่อสนองความต้องการของเขา และเพื่อให้นักเรียนเข้าใจความหมายและกระบวนการของการวัด

4. เพื่อให้นักเรียนซาบซึ้งและสนุกสนานในคณิตศาสตร์ และมีความเข้าใจทฤษฎีและนำไปปฏิบัติ

จากความมุ่งหมายดังกล่าวพอสรุปได้ว่า ความมุ่งหมายของการสอนคณิตศาสตร์ ในระดับประถมศึกษา เพื่อให้นักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจ และมีทักษะในการคิดคำนวณ มีเจตคติที่ดีต่อวิชาคณิตศาสตร์ และสามารถนำเอาคณิตศาสตร์ไปใช้ในการดำรงชีวิต

2.1.2 หลักการสอนคณิตศาสตร์

การสอนคณิตศาสตร์ในระดับประถมศึกษา มีหลักที่ควรพิจารณาเพื่อเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครู กิจกรรมที่จัดขึ้นต้องสนองความต้องการ ความสนใจ ความสามารถของนักเรียนแต่ละคนเป็นหลัก ได้มีผู้ให้หลักการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ หลายท่านดังต่อไปนี้คือ

ลำเริง (2525) ได้กล่าวถึงหลักการสอน ดังนี้

1. ครูจะต้องเป็นผู้ทำให้สภาพการณ์เรียนอยู่ในลักษณะที่กระตุ้น ให้นักเรียนเข้าร่วมในกิจกรรมการเรียนให้มากที่สุด

2. ต้องมีแรงจูงใจที่จะเรียนให้มากที่สุด โดยจัดกิจกรรมที่กระตุ้นให้นักเรียนอยากเรียนวิชาคณิตศาสตร์ ให้คำชมเชย หรือให้รางวัลนักเรียนเพื่อสร้างแรงจูงใจ

3. ลำดับการเรียนรู้ จะเริ่มจากรูปธรรมไปสู่นามธรรมในการสอนควร ให้โอกาสนักเรียนได้คลุกคลีกับสิ่งของ หรือปัญหา หรือได้ทดลองปฏิบัติแล้วจึงสรุปออกมาเป็นกฎเกณฑ์

ประยูร (2525) ได้เสนอหลักสำคัญในการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ในระดับประถมศึกษาไว้ดังนี้

1. การกำหนดความมุ่งหมายของการเรียนการสอนที่เด่นชัด

การเรียนและการสอนเป็นกระบวนการที่สัมพันธ์กัน ดังนั้นครูจะต้องรู้ว่า จะสอนอะไร ครูต้องการจะให้นักเรียนเรียนรู้ว่าอะไร จะต้องทำอะไรบ้าง เมื่อทั้งสองฝ่ายทราบสิ่งที่ต้องเรียนรู้แล้วครูต้องวางแผนการสอน จัดสภาพการณ์ที่จะก่อให้เกิดการเรียนรู้และนักเรียน ก็จะทำกิจกรรมอย่างมีจุดหมาย

2. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้หลาย ๆ วิธีและวิธีการใช้วัสดุประกอบการสอนหลาย ๆ ชนิดในการเรียนเรื่องใดเรื่องหนึ่งครูต้องจัดกิจกรรมหลาย ๆ ประเภท เพราะว่ากิจกรรมแต่ละประเภทให้ความเข้าใจในเรื่องที่เรียนในระดับที่แตกต่างกัน นักเรียนแต่ละคนจะได้เรียนรู้จากกิจกรรม ที่เหมาะสมกับระดับความสามารถของตัวเองในทำนองเดียวกัน อุปกรณ์การสอนก็ควรมีหลายชนิด และมีการจัดกิจกรรมหลายวิธี

3. การเรียนรู้จากการค้นพบ

กิจกรรมต่าง ๆ ในการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ ควรเป็นสิ่งที่ช่วยให้นักเรียนได้ค้นพบนิยาม และหลักการทางคณิตศาสตร์ ซึ่งครูเป็นผู้ชี้แนะและช่วยเหลือตั้งแต่เริ่มทำกิจกรรมช่องทางที่จะทำให้นักเรียนเรียนรู้ได้เร็ว ตลอดจนการอภิปรายและหาข้อสรุปร่วมกันในตอนท้ายของบทเรียน

4. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนที่มีระบบ

ครูต้องจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนให้มีระบบ โดยคำนึงถึง โครงสร้างของเนื้อหาเป็นสำคัญ เพื่อความสะดวกในการเรียนการสอนและทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ได้เป็นอย่างดี

5. การเรียนรู้ความคิดรวบยอดทางคณิตศาสตร์ควรเริ่มจากรูปธรรมไปสู่นามธรรม

จากทฤษฎีการเรียนรู้ของ เพียเจต์ กล่าวว่า การเรียนรู้ของเด็กจะพัฒนา จากความคิดที่ยังไม่มีวิภาษ โดยเด็กควรจะได้เรียนจากสิ่งที่ย้ายไปหาสิ่งที่ยากสิ่งที่มองเห็นด้วยตาไปสู่สิ่งที่มองเห็นด้วยมโนภาพ

6. การฝึกหัดควรกระทำหลังจากที่นักเรียนเข้าใจหลักการแล้ว

การฝึกหัดเป็นกิจกรรมที่ย้ำความเข้าใจและเพื่อเป็นการเก็บรักษาความรู้ การทำแบบฝึกหัดจะไม่บรรลุผล ถ้าครูให้ทำแบบฝึกหัดหรือการบ้านโดยที่นักเรียนปราศจากความเข้าใจสิ่งที่เรียนมาแล้ว ครูควรตรวจสอบและประเมินความเข้าใจของนักเรียนอย่างถี่ถ้วน ก่อนที่นักเรียนทำแบบฝึกหัดต่างๆ

อัญชลีและคณะ (2526) ได้สรุป หลักการสอนคณิตศาสตร์ในระดับประถมศึกษาว่า มีสิ่งที่ควรถือเป็นแนวปฏิบัติ คือ

1. ประสพการณ์ที่จัดให้ต้องต่อเนื่องกับประสบการณ์หรือความรู้เดิม
2. ดำเนินการเรียนการสอน ให้สอดคล้องและเหมาะสมกับความสามารถ ของนักเรียนซึ่งแตกต่างกัน

3. มีการเตรียมความพร้อมทางคณิตศาสตร์ ให้แก่นักเรียนเพื่อเป็นพื้นฐานในการเรียนรู้

4. จัดระบบการเรียนการสอนให้เป็นไปตามลำดับขั้น

5. จัดให้มีการใช้ของจริงหรืออุปกรณ์ ซึ่งมีลักษณะเป็นรูปธรรมเข้าไปช่วยในการเรียนการสอน

6. ส่งเสริมให้นักเรียนปฏิบัติกิจกรรมร่วมกัน

7. ส่งเสริมให้นักเรียนมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้ทางคณิตศาสตร์

8. การจัดให้มีการประเมินผลการเรียนการสอน

ยุพิน (2530) กล่าวว่า การสอนคณิตศาสตร์ผู้สอนควรยึดหลักการสอนดังต่อไปนี้

1. คำนึงถึงความพร้อมของเด็ก คือความพร้อมทางด้านร่างกาย อารมณ์สติปัญญา และความพร้อมในแง่ความรู้พื้นฐานที่จะมาต่อเนื่องกับความรู้ใหม่ โดยใช้วิธีการทบทวนความรู้เดิม

2. จัดกิจกรรมการสอนให้เหมาะสมกับวัย ความต้องการ ความสนใจ และความสามารถของเด็ก เพื่อไม่ให้เกิดปัญหาตามมาภายหลัง

3. ควรคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล

4. การเตรียมความพร้อมทางคณิตศาสตร์ ให้นักเรียนเป็นรายบุคคลหรือรายกลุ่ม เพื่อเป็นพื้นฐานในการเรียนรู้

5. จัดการเรียนการสอนไปตามลำดับขั้น เริ่มจากประสบการณ์ ง่าย ๆ สิ่งที่ไม่เกี่ยวข้องแล้วทำให้เกิดความสับสนจะต้องไม่นำเข้ามาในกระบวนการเรียนการสอน

6. การสอนแต่ละครั้งต้องมีจุดประสงค์ที่แน่นอน

7. เวลาที่ใช้สอนควรใช้ระยะเวลาพอสมควรไม่นานเกินไป

8. จัดกิจกรรมที่ยืดหยุ่นได้ ให้เด็กเลือกทำกิจกรรมตามความพอใจ ตามความถนัดและให้อิสระในการทำงานแก่เด็ก สิ่งที่สำคัญคือ ปลูกฝังเจตคติที่ดีแก่เด็กในการเรียน วิชาคณิตศาสตร์ ถ้าเด็กมีความพอใจเห็นประโยชน์และคุณค่าย่อมจะสนใจมากขึ้น

9. การสอนที่ดีควรเปิดโอกาสให้นักเรียนมีการวางแผนร่วมกับครู เพราะช่วยให้ครูเกิดความมั่นใจในการสอนและเป็นไปตามความพอใจของเด็ก

10. การสอนคณิตศาสตร์จะดีถ้าเด็กมีโอกาสทำงานร่วมกันหรือมีส่วนร่วมในการค้นคว้าสรุปกฎเกณฑ์กับปัญหาต่าง ๆ ด้วยตนเองร่วมกับเพื่อน

11. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอน ควรสนุกสนานบันเทิง ไปพร้อมกับการเรียนรู้ด้วย

12. นักเรียนประถมศึกษาอยู่ในระหว่างอายุ 6-12 ปี จะเรียนได้ดีเมื่อเริ่มเรียน โดยครูใช้ของจริงหรืออุปกรณ์ ซึ่งอยู่ในรูปธรรมนำไปสู่นามธรรมตามลำดับ จะช่วยให้นักเรียนเรียนรู้ด้วยความเข้าใจมิใช่จำกัด เช่น การสอนในอดีตที่ผ่านมาทำให้เห็นว่าคณิตศาสตร์เป็นวิชาที่ง่ายต่อการเรียนรู้

13. การประเมินผลการเรียนการสอนเป็นกระบวนการต่อเนื่อง และส่วนหนึ่งของการเรียนการสอน ครูอาจใช้วิธีสังเกต การตรวจแบบฝึกหัด การสอบถามเป็นเครื่องมือในการวัดผล จะช่วยให้ครูทราบข้อบกพร่องของนักเรียนและการสอนของตน

14. ไม่ควรจำกัดวิธีคำนวณหาคำตอบของเด็ก แต่ควรแนะวิธีคิดที่เร็ว และแม่นยำให้ภายหลัง

15. ฝึกให้เด็กรู้จักตรวจสอบใช้คำตอบด้วยตัวเอง

จากหลักการสอนคณิตศาสตร์ดังกล่าว พอสรุปได้ว่าการสอนคณิตศาสตร์นั้น อันดับแรกคือต้องกำหนดจุดประสงค์ของการสอนให้ชัดเจน การจัดกิจกรรมต้องคำนึงถึงความพร้อมของนักเรียน ส่งเสริมให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอน สอนจากสิ่งที่เป็นรูปธรรมไปสู่สิ่งที่เป็นนามธรรม รู้จักนำสื่อมาใช้ในการสอนและส่งเสริมให้นักเรียนนำความรู้ที่ได้เรียนไปใช้ในชีวิตประจำวัน

2.1.3 ทฤษฎีการสอนคณิตศาสตร์

โสมณ และ สมหวัง (2520) ได้กล่าวถึงทฤษฎีการสอนคณิตศาสตร์ ที่สำคัญ ๆ ไว้ 3 ทฤษฎี คือ

1. ทฤษฎีแห่งการฝึกฝน (Drill Theory) เน้นในเรื่องการฝึกฝนให้ทำแบบฝึกหัดมาก ๆ จนกว่านักเรียนจะเกิดความเคยชินต่อวิชาการนั้น ๆ การฝึกฝนมีความจำเป็นในการสอนคณิตศาสตร์เพราะคณิตศาสตร์เป็นวิชาทักษะแต่ทฤษฎีแห่งการฝึกฝนมีข้อบกพร่องอยู่หลายประการคือ

1.1 เป็นทฤษฎีที่นักเรียนจะต้องจำกฎเกณฑ์ สูตร ซึ่งยากสำหรับนักเรียน

1.2 นักเรียนไม่อาจจำข้อเท็จจริงต่าง ๆ ที่เรียนมาแล้วได้ทั้งหมด

1.3 นักเรียนขาดความเข้าใจในสิ่งที่เรียน เป็นเหตุให้เกิดความลำบากสับสนใจในสิ่งที่เรียน สิ่งที่ยาก แก่ปัญหาและอาจลืมสิ่งที่เรียนได้ง่าย ๆ

2. ทฤษฎีการเรียนรู้โดยบังเอิญ (Incidental - learning theory) ทฤษฎีนี้มีความเชื่อว่า นักเรียนจะเรียนคณิตศาสตร์ได้ดี เมื่อนักเรียนเกิดความต้องการหรืออยากรู้ อยากเห็นเรื่องใดเรื่องหนึ่งที่เกิดขึ้น ซึ่งในทางปฏิบัติ เหตุการณ์จะเกิดขึ้นได้ไม่บ่อยนัก ฉะนั้น ทฤษฎีนี้จึงใช้เพียงชั่วคราวครั้งคราวเท่านั้น

3. ทฤษฎีแห่งความหมาย (Meaning Theory) เน้นว่าการคิดคำนวณกับการเป็นอยู่ในสังคมของนักเรียน เป็นหัวใจสำคัญในการเรียนคณิตศาสตร์ และเชื่อว่านักเรียนจะเรียนรู้และเข้าใจในสิ่งที่เรียนได้ดี เมื่อได้เรียนในสิ่งที่มีความหมายต่อตนเองและเป็นเรื่องที่พบเห็นในชีวิตประจำวันของนักเรียน จากรายงานการวิจัยพบว่า การสอนนักเรียนในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 2 ตามทฤษฎี แห่งความหมายเป็นทฤษฎีที่เรียนเลข ได้ดีที่สุด

สำหรับการสอนตามทฤษฎีแห่งความหมายนี้ บรูคเนอร์ (โสมณ และสมหวัง, 2520:24; อ้างอิงมาจาก Bbruckner 1978:244) ผู้เชี่ยวชาญการสอนเลขระดับประถมศึกษาได้เสนอแนะ ดังนี้

1. การสอนเรื่องใหม่แต่ละครั้ง ควรใช้ของจริงประกอบการสอน เพื่อให้นักเรียนได้มองเห็นชิ้นต่าง ๆ อย่างแจ่มแจ้ง

2. ให้โอกาสนักเรียนได้แสดงเอง แสดงวิธีการคิดคำนวณของนักเรียนเอง และควรให้นักเรียนได้ชี้ให้เห็นถึงความยาก ตลอดจนข้อแตกต่างระหว่างเรื่องที่เรียนใหม่กับเรื่องที่เรียนมาแล้ว

3. ให้นักเรียนได้ใช้ความพยายามของตนเองในการค้นหาคำตอบ โดยให้ความรู้ที่มีอยู่เป็นเครื่องมือในการคิด

4. ให้นักเรียนทำแบบฝึกหัดที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่เรียนใหม่ พร้อมทั้งอธิบายถึงวิธีการคำนวณที่นักเรียนทำด้วย ทั้งนี้อาจจะให้ออกไปแสดงวิธีทำบนกระดาน ให้เพื่อนร่วมชั้นได้ดูก็ได้ และแสดงวิธีตรวจคำตอบด้วย

5. ฝึกฝนให้เกิดทักษะนั้นเป็นสิ่งที่จำเป็นต้องทำ แต่ควรฝึกหลังจากที่นักเรียนเข้าใจวิธีการนั้น ๆ เป็นอย่างดี

6. ควรใช้สื่อทัศนูปกรณ์ในการช่วยสอนชิ้นต่าง ๆ ให้มาก

7. ควรสอนซ้ำในเรื่องที่นักเรียนยังไม่เข้าใจจนกว่าจะเข้าใจ และทำได้ถูกต้อง

8. ควรให้นักเรียนได้นำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน

9. ให้แบบฝึกหัดนักเรียนทำอย่างสม่ำเสมอ เป็นการฝึกทักษะในเรื่องที่เรียนมาแล้ว

2.2 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์

2.2.1 ความหมายของกลุ่ม

พนม (2520) กล่าวว่า กลุ่ม หมายถึง บุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปทำงานร่วมกันด้วยจุดประสงค์อย่างเดียวกัน และช่วยกันสร้างสรรค์บูรณาการแห่งบุคลิกภาพของแต่ละบุคคล ยอมรับฟังความคิดเห็นของกันและกัน และมีการควบคุมตนเอง

ฉลอง (2521) ให้ความหมายของกลุ่มไว้ว่า กลุ่ม หมายถึง การที่บุคคลตั้งแต่ สองคนขึ้นไปมารวมกัน สนใจประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่เห็นแก่สถานและจุดมุ่งหมายร่วมกัน โดยที่ต่างก็มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันด้วย

โสภา (2521) ให้ความหมายของกลุ่มไว้ว่า กลุ่มประกอบด้วยสมาชิกตั้งแต่ สองคนขึ้นไปมารวมกัน มีการแสดงพฤติกรรมตอบโต้สัมพันธ์กัน ทุก ๆ กลุ่มที่เกิดขึ้นนั้นจะมีความผูกพันกัน ไม่ว่าจะเป็นการผูกพันทางโครงสร้าง หรือทางจิตใจก็ตาม สมาชิกแต่ละคนในกลุ่มอาจจะประสบความขัดแย้งกัน หรืออาจจะมีความคิดเห็นสอดคล้องกันก็ได้ก็เป็นเรื่องธรรมดาภายในกลุ่ม

จันทิภา (2522) กล่าวว่า กลุ่มหมายถึง การที่บุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปมารวมกันยอมรับในความเกี่ยวข้องที่เกิดขึ้นระหว่างกันและกันในกลุ่ม

อรทัย (2525) กล่าวว่ากลุ่มหมายถึงการที่บุคคลหลายคนมารวมกัน โดยมีปฏิริยาซึ่งกันและกัน และแต่ละคนรู้ว่าตนเป็นสมาชิกของกลุ่มนั้น แต่ละคนรู้ว่า ใครอื่นที่มีส่วนร่วมในกลุ่มด้วย นอกจากนั้นแต่ละคนจะได้รับความพึงพอใจบางประการจากการเข้าไปมีส่วนร่วมด้วยบุคคลอื่นเหล่านั้น

Brodbeck (อ้างถึงในวินิจ, 2522) ได้ให้ความหมายของกลุ่มว่า กลุ่มคือการรวมกันของบุคคลที่ตั้งอยู่บนความสัมพันธ์ที่แน่นอน ซึ่งกันและกันและความสัมพันธ์นั้นขึ้นอยู่กับชนิดของกลุ่ม ไม่ว่าจะเป็นครอบครัว ผู้ฟังดนตรี คณะกรรมการ สหภาพกรรมการ หรือฝูงชน

Lewin (อ้างถึงในวินิจ, 2522) กลุ่มหมายถึงความเหมือนหรือความแตกต่างไม่ได้ เป็นเครื่องตัดสินว่าคน 2 คน อยู่ในกลุ่มเดียวกันหรือต่างกลุ่มกันแต่อยู่ที่ปฏิสัมพันธ์ทางสังคม (Social Interaction) หรือการพึ่งพาอาศัยในรูปแบบอื่น ๆ มากกว่า

Gulley (1963) กล่าวว่ากลุ่มมีความหมายลึกซึ้งกว่าการที่บุคคลมาอยู่รวมกันเฉย ๆ เท่านั้น แต่กลุ่มจะต้องประกอบด้วยลักษณะสำคัญ 3 ประการคือ

1. มีวัตถุประสงค์ร่วมกัน และวัตถุประสงค์นั้นจะต้องสนองความต้องการ ของสมาชิกแต่ละคนด้วย

2. ผลของการทำงานจะเกิดจากความร่วมมือของสมาชิกทุกคนในกลุ่ม

3. มีการสื่อสารทางวาจา (Verbal Communication) หรือมีความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกโดยวิธีใดวิธีหนึ่ง

Bass (1960) กล่าวว่ากลุ่มหมายถึง การรวมตัวของเอกกัตบุคคล โดยที่การรวมตัวเหล่านั้นจะเกิดแรงหนุนกำลังแก่สมาชิกของกลุ่ม ในแง่ที่ก่อให้เกิดประสิทธิภาพและเป็นสิ่งที่ดึงดูดใจแก่สมาชิกของกลุ่ม

Kemp (1964) กล่าวว่ากลุ่มประกอบด้วยบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไป รวมกันอยู่ในที่แห่งหนึ่ง มีปฏิสัมพันธ์กันทั้งใช้และไม่ใช้ภาษา (verbal and Nonverbal) มีผู้นำหรือสมาชิกหรืออาจจะไม่มีผู้นำก็ได้ มีการพึ่งพาอาศัยกัน (Interdependent) มีประโยชน์ร่วมกันมีความพึงพอใจ มีการยอมรับ และมีการให้ความเคารพในความคิดเห็นซึ่งกันและกัน มีความรู้สึกว่าตน เป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม

จากคำจำกัดความ สรุปได้ว่า กลุ่มหมายถึงบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปมาอยู่ร่วมกันด้วยจุดประสงค์อย่างเดียวกัน มีปฏิสัมพันธ์กันยอมรับฟังความคิดเห็นของกันและกันมีการควบคุมตนเอง กลุ่มจะต้องมีสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่ทำให้สมาชิกเกิดความพึงพอใจ จากการเข้าร่วมในกลุ่ม สมาชิกในกลุ่มมีการติดต่อสื่อสาร และทำกิจกรรมร่วมกันเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของกลุ่ม

2.2.2 ความหมายของกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์

กลุ่มสัมพันธ์มีชื่อเรียกในภาษาอังกฤษว่า Group Dynamics, Group process Group Psychology และ มีชื่อเรียกในภาษาไทยหลายอย่างเช่นพลังกลุ่ม พลวัตรของกลุ่ม กลศาสตร์ของกลุ่ม กระบวนการกลุ่ม และกลุ่มสัมพันธ์มีผู้ให้ความหมายของกลุ่มสัมพันธ์ไว้ดังนี้ วินิจ (2522) กล่าวว่า กลุ่มสัมพันธ์หมายถึง ที่รวมแห่งประสบการณ์ของบุคคลหลายฝ่าย ที่มีปฏิกิริยาซึ่งกันและกันด้วยความรู้สึกพึงพอใจในความสัมพันธ์ของกันและกัน เรียกว่าเกิดปฏิสัมพันธ์ในกันและกันเรียกว่า (Interaction)

คมเพชร (2522) กล่าวว่ากิจกรรมกลุ่ม หมายถึง การนำเอาประสบการณ์มาวางแผน แลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ต้องการในสมาชิกแต่ละคน และการเปลี่ยนแปลงของกลุ่มโดยส่วนรวม การปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในกลุ่ม ด้วยวิธีการดังกล่าวนี้ ประสบการณ์ในกลุ่มจะทำให้เกิดพัฒนาการขึ้นในตัวบุคคล อุทัย (2532) กล่าวว่าเป็นการศึกษาว่า คน ๆ หนึ่งมีอิทธิพลต่ออีกคนหนึ่งหรือต่อคนอื่น ๆ อย่างไรในกลุ่ม ทำอย่างไรคนหลาย ๆ คนในกลุ่มจึงจะทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ทำงานร่วมกันได้เป็นอย่างดี ได้ผลงานดี มีการทำงานร่วมกันแล้วมีประสิทธิภาพสูง

เมืองทอง (2522) ได้อธิบายความหมายของกลุ่มสัมพันธ์ไว้ว่า กลุ่มสัมพันธ์หรือ กลศาสตร์ของกลุ่มโดยละเอียดว่าอาจแบ่งแยกได้ดังนี้คือ

1. วิชาการแขนงหนึ่งของสังคมศาสตร์ ซึ่งใช้วิธีการต่าง ๆ เพื่อศึกษาถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในกลุ่ม แล้วนำไปตั้งเป็นทฤษฎีหรือหลักการเกี่ยวกับพฤติกรรมในกลุ่ม โดยนำเอาความรู้ด้านต่าง ๆ มาใช้ในการศึกษาและในทางกลับกันก็ได้นำเอาความรู้ที่ได้ไปใช้ในวิชาเหล่านั้น ได้แก่ จิตวิทยาสังคม จิตวิทยาคลินิก จิตเวช สังคมวิทยา มนุษยวิทยาและครุศาสตร์

2. วิชาที่ศึกษาถึงธรรมชาติของกลุ่ม กฎเกณฑ์การพัฒนากลุ่ม และความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในกลุ่มกับกลุ่ม และกลุ่มกับสังคม

3. วิชาพื้นฐานเกี่ยวกับพฤติกรรมของกลุ่มที่ประมวลได้จากการวิจัยในอดีต อันอาจกล่าวได้ว่าเป็นพฤติกรรมศาสตร์

4. วิชาการประยุกต์ที่ใช้ความรู้ทางทฤษฎีในแง่ปฏิบัติ โดยใช้ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับพฤติกรรมของกลุ่ม

5. เทคนิคที่ใช้กลุ่ม เช่น การแสดงตามบทบาท การประชุมกลุ่มย่อย การสังเกตและให้ข้อคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมของสมาชิกในกลุ่ม และการตัดสินใจในกลุ่ม

6. แนวความคิดทางการเมืองว่าด้วยการจัดโครงสร้าง และการดำเนินงานของกลุ่ม ความสำคัญของผู้นำประชาธิปไตย การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ประโยชน์ที่คนและสังคมจะได้รับจากการร่วมมือด้วยความสามัคคีของกลุ่ม ซึ่งสรุปว่าความสามัคคีเป็นหลักสำคัญ

7. พลังที่เกิดขึ้นและมีผลต่อการทำงานกลุ่ม

ทิสนา (2530) ได้ให้ความหมายของกระบวนการกลุ่มไว้ว่า เป็นวิทยาการแขนงหนึ่ง ซึ่งพยายามศึกษาเรื่องเกี่ยวกับกลุ่มคนเพื่อให้ได้ซึ่งความรู้ที่จะนำไปปรับปรุง หรือ เปลี่ยนแปลงทัศนคติ และพฤติกรรมของตน อันจะเป็นประโยชน์ในด้านการเสริมสร้างความสัมพันธ์ และปรับปรุงการทำงานของกลุ่มให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

Bonney (อ้างถึงในปิยะวรรณ, 2534) ให้ความหมายของกลุ่มสัมพันธ์ไว้ว่า เป็นแรงผลักดันที่เกิดจากการที่บุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปมาอยู่ร่วมกันโดยมีความสัมพันธ์ มีการสื่อสารและมีการปรับตัวเข้าหากัน ซึ่งจะก่อให้เกิดพลังขึ้นภายในกลุ่ม ขนาดของพลังจะมากหรือน้อยต่างกันออกไปตามสถานการณ์ของแต่ละกลุ่ม

จากความหมายของกลุ่มสัมพันธ์ที่กล่าวมาสรุปได้ว่า กลุ่มสัมพันธ์เป็นการรวมกันของบุคคลต่าง ๆ เพื่อช่วยกันแก้ปัญหาตัดสินใจ มีการสื่อสารและมีการปรับตัวเข้าหากันมีการ กำหนดหน้าที่

ความรับผิดชอบแก่สมาชิก ตลอดจนการให้สมาชิกได้เรียนรู้เกี่ยวกับเทคนิคการเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองและมีการพัฒนาไปในทางที่ดีทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมต่าง ๆ ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้สมาชิกมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันอื่น จะทำให้การดำเนินกิจกรรมกลุ่มมีประสิทธิภาพสูง

2.2.3 หลักการสอนตามทฤษฎีกลุ่มสัมพันธ์

การสอนโดยอาศัยทฤษฎีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์มีหลักการ ที่ครูผู้สอนจะไปเป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนได้ ดังที่ ทิศนา (2522) กล่าวว่าทฤษฎีกลุ่มสัมพันธ์ในการสอน คือ การสอนที่ยึดหลักทฤษฎีกลุ่มสัมพันธ์เป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอน กล่าวคือเป็นการสอนที่เน้นหรือให้ความสนใจเป็นพิเศษในเรื่องพฤติกรรมกรเรียนการสอนให้เป็นไป ตามหลักทฤษฎีกลุ่มสัมพันธ์มีหลักการสอนดังต่อไปนี้

1. หลักการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ซึ่งเน้นให้ครูพยายามจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนมีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนให้ทั่วถึงกันและกันมากที่สุดเท่าที่จะทำได้ เพราะการที่ผู้เรียนได้มีบทบาทต่าง ๆ จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความพร้อม ความกระตือรือร้นที่จะเรียนและเรียนอย่างมีชีวิตชีวา

2. หลักการสอนที่ยึดกลุ่มเป็นแหล่งความรู้ที่สำคัญ ซึ่งเน้นให้ครูพยายามจัดการเรียนการสอนได้มีโอกาสเรียนรู้จากกลุ่มให้มาก ทั้งนี้เพราะมนุษย์เป็นสัตว์สังคมจำเป็นต้องอาศัยอยู่ร่วมกับผู้อื่นซึ่งความคิดความรู้สึกและพฤติกรรมมีผลตกกระทบต่อกันและกันอยู่เสมอ การให้ผู้เรียนได้ฝึกการเรียนรู้ในลักษณะกลุ่มนี้ จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจ การเรียนรู้ที่จะปรับตัวให้สามารถอยู่และทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ดี

3. หลักการสอนที่ยึดการค้นพบด้วยตนเองเป็นกระบวนการสำคัญในการเรียนรู้ ซึ่งเน้นให้ครูพยายามจัดการเรียนการสอน ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พยายามค้นหาและพบคำตอบด้วยตนเอง ทั้งนี้เพราะการค้นพบความจริงใด ๆ ด้วยตนเองนั้น ผู้เรียนมักจะจดจำได้ดี และมักจะมีผลก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมได้มากกว่าการเรียนรู้ที่ได้รับจากการบอกเล่าจากผู้อื่น

4. หลักการสอนที่ยึดความสำคัญของกระบวนการเรียนรู้ว่าเป็นเครื่องมือที่จำเป็นในการแสวงหาความรู้และคำตอบด้วย ไม่ใช่แต่ที่คำตอบอย่างเดียว โดยไม่คำนึงถึงกระบวนการ และวิธีการที่ได้คำตอบนั้นมา

5. หลักการสอนที่ยึดความสำคัญของการนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันว่า เป็นสิ่งจำเป็นที่จะช่วยให้การเรียนรู้มีความหมายยิ่งขึ้น ดังนั้นครูจึงควรจัดกระบวนการเรียนการสอน

ที่ส่งเสริม ให้ผู้เรียนได้มีโอกาสคิดค้นหาแนวทางที่จะนำความรู้ความเข้าใจที่ได้รับจากการเรียนไปใช้ ในชีวิตประจำวัน รวมทั้งพยายามติดตามผลการปฏิบัติของผู้เรียนด้วย

ดังนั้นการสอนต่าง ๆ ที่ยึดหลักการสอนดังกล่าวข้างต้น จึงมักมีลักษณะเป็นกิจกรรมกลุ่ม ซึ่งเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียน โดยทั่วถึงกัน และในขณะเดียวกัน ก็ช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ ความคิด ความรู้สึก ปฏิกริยาและพฤติกรรมของผู้อื่น และเรียนรู้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้รับ นอกจากนั้นครูมักจะหาทางให้ผู้เรียนได้ค้นหาคำตอบต่าง ๆ ด้วยตนเองจากกิจกรรมการเรียน และพยายามกระตุ้นให้ผู้เรียนได้นำความรู้ความเข้าใจนั้นไปใช้อยู่เสมอ เยาวพา (2522) ได้กล่าวถึงหลักการเรียนรู้ตามทฤษฎีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ไว้ว่า

หลักการข้อที่ 1 การตั้งจุดมุ่งหมายของการเรียนการสอน (Objectives)

การเรียนการสอนโดยทั่วไป จะเริ่มที่จุดมุ่งหมายเสมอ เพราะจุดมุ่งหมายเป็นสิ่งสำคัญที่จะกำหนดจุดหมายปลายทาง และช่วยให้การเรียนการสอน เกิดผลสำเร็จตามที่ต้องการได้ ดังนั้น หลักการข้อที่หนึ่งของการสอนตามทฤษฎีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ คือการกำหนดจุดมุ่งหมายของบทเรียน การกำหนดจุดมุ่งหมายควรให้สอดคล้องกับหลักการเรียนรู้ของทฤษฎีดังกล่าวมาแล้วและตรงตามความต้องการทางการศึกษา กล่าวคือ ส่งเสริมพัฒนาการของผู้เรียนทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ ความรู้สึก หรือด้านจิตใจ สังคม และสติปัญญาไปพร้อม ๆ กันทุก ๆ ด้าน ทั้งนี้เพราะองค์ประกอบต่าง ๆ เหล่านี้จะมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิด

หลักการข้อที่ 2 การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ (Learning Experiences)

ประสบการณ์นั้นควรเป็นประสบการณ์ชั้นเริ่มแรก (first hand experiences) ที่ผู้เรียน สามารถเข้าใจได้อย่างถ่องแท้ด้วยตนเอง (insight) ซึ่งจะเกิดขึ้นได้เมื่อผู้เรียนเป็นผู้ลงมือ หรือเป็นผู้คิดค้นแสวงหาสิ่งที่ต้องการเรียนรู้ด้วยตนเอง หลักการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามทฤษฎีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์มีดังนี้คือ

2.1 ผู้เรียนจะเป็นผู้กระทำการเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยกิจกรรมนั้นจะช่วยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมทางร่างกาย (Physically involvement) อารมณ์ (Ego หรือ Emotional Involvement) สังคม (Social Involvement) และสติปัญญา (Intellectual Involvement) เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาองค์ประกอบดังกล่าวของผู้เรียนในทุกด้านไปพร้อม ๆ กัน

2.2 มีการแบ่งกลุ่มผู้เรียนออกเป็นกลุ่มย่อย ๆ เพื่อให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม แลกเปลี่ยนประสบการณ์การเรียนรู้และทำงานต่าง ๆ ร่วมกัน การมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม (Social Interaction) ดังกล่าวนี้นี้ ผู้เรียนจะพัฒนาวิธีการทำงานและการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคม ตลอดจนการมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี และการเป็นผู้นำผู้ตามที่ดีในกลุ่มได้อย่างเหมาะสม

หลักการข้อที่ 3 การพัฒนาความสามารถทางปัญญา (Intellectual Development) และมนุษยสัมพันธ์ (Human Relationship)

เป็นการให้ผู้เรียนได้สรุปปัญหาาร่วมกัน หลักการในการวิเคราะห์การเรียนรู้แบ่งออกได้ดังนี้

3.1 การวิเคราะห์กระบวนการเรียนรู้ และความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในกลุ่ม (Learning Process Analysis) การเรียนรู้และพัฒนาของบุคคลจะเจริญเติบโตไปพร้อมๆ กันทุกด้าน การพัฒนาหรือเสริมสร้างอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือให้เกิดการเรียนรู้เฉพาะอย่างย่อมทำไม่ได้

ผลของการวิเคราะห์กระบวนการเรียนรู้และความสัมพันธ์ สามารถสรุปได้ดังนี้ คือ

3.1.1 ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจตนเอง สามารถประเมินผลการเรียนรู้ และนำความรู้ที่ได้รับไปเป็นแนวคิดและค่านิยมของตนให้เหมาะสมยิ่งขึ้น

3.1.2 ช่วยให้เข้าใจผู้อื่น โดยผู้เรียนจะสามารถพัฒนามนุษยสัมพันธ์และความเป็นผู้นำกลุ่ม

3.1.3 ช่วยให้ผู้เรียนมองเห็นปัญหาและวิธีการทำงานที่เหมาะสม เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงการทำงานครั้งต่อ ๆ ไปให้ดียิ่งขึ้น .

3.2 การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เป็นแนวทางให้ผู้เรียนแต่ละคนที่มีความสามารถ สติปัญญา และการรับรู้แตกต่างกัน ได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและสิ่งที่ได้รู้ร่วมกัน

หลักการข้อที่ 4 การสรุปและนำหลักการไปประยุกต์ใช้ (Application in real life) การนำหลักการไปประยุกต์ใช้ทำได้ 5 ลักษณะคือ

1. การประยุกต์ให้เข้ากับตนเอง (Backhome Situation) คือการที่ผู้เรียนนำหลักการที่ได้รับไปใช้ในการปรับปรุงพฤติกรรมของตนเองในที่ต่าง ๆ นอกเหนือจากในห้องเรียน ซึ่งเป็นห้องปฏิบัติการทางสังคม การปรับปรุงบุคลิกภาพนี้จะกระทำได้ในที่ต่าง ๆ เช่น ที่บ้าน ที่สาธารณะ หรือ การแสดงออกกับบุคคลต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสมยิ่งขึ้น

2. การประยุกต์ใช้กับผู้อื่น (Application for Other) คือการนำหลักการที่ได้รับไปใช้ในการนำหลักการไปใช้ร่วมกันในสังคม หรือใช้เพื่อการปรับตัวให้เข้ากับผู้อื่นซึ่งการอยู่รวมกันกับผู้อื่น จะต้องมีความเห็นอกเห็นใจกัน เข้าใจกัน มีความเคารพในสิทธิของกันและกัน ตลอดจนไวต่อความต้องการและความรู้สึกของผู้อื่น

3. การประยุกต์เพื่อแก้ปัญหาในอนาคต (Problem Solving) ผู้เรียนสามารถประยุกต์หลักการที่เรียนรู้เพื่อใช้สำหรับแก้ปัญหาด้านบุคลิกภาพ ความสัมพันธ์ และวิธีการทำงานของตนเอง ของผู้อื่น ของกลุ่ม และของสังคมได้

4. การประยุกต์เพื่อใช้ในสังคม (Social Development) ผู้เรียนสามารถนำเอาหลักการที่ได้ไปใช้เพื่อแก้ปัญหาของสังคม เพื่อปรับปรุงสังคมให้ดีขึ้น และเพื่อสร้างสรรค์สิ่งใหม่ที่เป็นประโยชน์ในสังคมได้

5. ประยุกต์เพื่อสร้างสรรค์สิ่งใหม่ (Invention) ผู้เรียนสามารถนำหลักการ ที่ได้รับไปประยุกต์เพื่อการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ที่เป็นประโยชน์ต่อตน ต่อกลุ่ม ต่อสังคม และต่อผู้อื่น

หลักการข้อที่ 5 การประเมินผล (Evaluation)

สิ่งสำคัญที่จะขาดไม่ได้ในการจัดการเรียนการสอน คือ การประเมินผลการเรียนรู้ ทั้งนี้ เพราะการประเมินผล จะเป็นหนทางที่จะทำให้ทราบผลของการเรียนการสอนว่า ตรงตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้มากน้อยเพียงใด การประเมินผลจะช่วยให้ทราบถึงพัฒนาการของผู้เรียน ความรู้ ความเข้าใจในเนื้อหาและวิธีการเรียนรู้ ตลอดจนช่วยให้ผู้เรียนประเมินผลการสอนของตนว่าได้ประสบผลสำเร็จมากน้อยเพียงใด

วิธีการประเมินผลการเรียนรู้ที่ดีวิธีหนึ่งคือ การให้ผู้เรียนได้ประเมินผลการเรียนรู้ของตนเอง (Self Evaluation) ซึ่งครูผู้สอนควรส่งเสริมสนับสนุนส่งเสริมให้ผู้เรียน ได้มีโอกาสประเมินผลการเรียนรู้ของตน ซึ่งจะช่วยให้การเรียนรู้มีความหมาย และมีประโยชน์ต่อตัวผู้เรียนเป็นอย่างยิ่ง

ดังนั้น หลักการของทฤษฎีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ข้อสุดท้ายคือ ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมกันประเมินผลการเรียนรู้ของตนจากการทำงานร่วมกันซึ่งจะมีวิธีการประเมินผลได้ในสองลักษณะคือ

1. การประเมินผลสัมฤทธิ์ของกลุ่ม (Group achievement) ผลสัมฤทธิ์ของกลุ่มจะประกอบด้วย ผลการทำงานของกลุ่ม (Group productivity) ความสามัคคี หรือความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของกลุ่ม (Group Cohesion) และคุณธรรมหรือค่านิยม (Moral) ของกลุ่มจากการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกลุ่มจะช่วยให้เข้าใจผลสัมฤทธิ์ และวิธีการทำงานของสมาชิกแต่ละบุคคลได้

2. การประเมินผลความสัมพันธ์ในกลุ่ม (Intergroup Relations) จากการให้สมาชิกให้ข้อติชม (Feedback) หรือข้อวิจารณ์แก่กันโดยปราศจากอคติจะช่วยให้ผู้เรียนสามารถประเมินผลพฤติกรรมของตนเองและความสัมพันธ์ที่มีต่อผู้อื่น ได้ และจากการให้ผู้เรียนประเมินผล

ตนเอง จะช่วยให้ผู้สอนสามารถเข้าใจความรู้สึกนึกคิดของผู้เรียนได้เป็นอย่างดีอันจะเป็นแนวทางที่ครูผู้สอนจะหาทางช่วยเหลือผู้เรียนที่มีปัญหา และนำไปพิจารณาในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้การสอนที่เหมาะสมแก่สติปัญญา และความสามารถของผู้เรียนแต่ละกลุ่มเพื่อช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาการไปได้อย่างเต็มความสามารถอีกด้วย

หลักการเรียนการสอนตามทฤษฎีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ดังกล่าว จะส่งเสริมบรรยากาศแบบประชาธิปไตย ตลอดจนพัฒนาคุณค่าของความเป็นมนุษย์ คือส่งเสริมพัฒนาการของผู้เรียน และความสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้เรียน ช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับเนื้อหาวิชา มีโอกาสพัฒนาสติปัญญาและอารมณ์ โดยวิธีการที่เหมาะสมซึ่งจะช่วยให้การเรียนรู้เป็นสิ่งที่มีความหมาย และใกล้เคียงกับความเป็นจริงมากยิ่งขึ้น

2.2.4 ลำดับขั้นตอนการเรียนรู้ตามทฤษฎีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์

การเรียนรู้ตามทฤษฎีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ดังกล่าว แบ่งเป็น 4 ระยะดังนี้

(เยาวยา, 2522)

1. ระยะการมีส่วนร่วม (Participation หรือ Involvement Stage)

การเรียนรู้จะเริ่มต้นจากการที่ผู้เรียนเป็นผู้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเอง ซึ่งจะทำให้การเรียนรู้เป็นประสบการณ์ที่เต็มไปด้วยความมีชีวิตชีวา เรา่ใจ ไม่เฉื่อยชา (Active learning) นอกจากนี้ การเรียนรู้จะเป็นประสบการณ์ที่มีคุณค่า และมีความหมายต่อตัวผู้เรียนมากขึ้นถ้าผู้เรียนเข้ามามีบทบาทหรือมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ ในฐานะเป็นสมาชิกคนหนึ่งของกลุ่ม (Group participation) การมีส่วนร่วมของผู้เรียนในการทำกิจกรรมการเรียนรู้ จะเน้นการมีส่วนร่วมในทุก ๆ ด้าน (Self-Involvement) ดังนี้ คือ

1.1 การมีส่วนร่วมด้านร่างกาย (Physical Involvement) การมีส่วนร่วมในด้านนี้ ได้แก่การที่ผู้เรียนลงมือปฏิบัติหรือกระทำกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเอง (Learning by doing) รวมทั้งมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น หรือ การค้นคว้าสืบสวนสิ่งที่ต้องการเรียนรู้ด้วยตนเองซึ่งจะต้องอาศัยการแสดงออกทางกาย วาจาในการสื่อความหมายกับผู้อื่นเพื่อก่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน

1.2 การมีส่วนร่วมทางด้านจิตใจ (Ego หรือ Emotional Involvement) การเรียนที่ประสบผลสำเร็จนั้น ผู้เรียนจะต้องเกิดความรู้สึกเกี่ยวกับสิ่งที่ได้ลงมือปฏิบัติกันอย่างแท้จริง ความรู้สึกและอารมณ์ต่าง ๆ เกี่ยวกับสิ่งที่กระทำนั้นจะเกิดขึ้นได้เมื่อผู้เรียนมีส่วนร่วมในกลุ่ม ความรู้สึกที่เกิดขึ้นนี้ จะนำไปสู่การรับรู้แนวคิดและการเรียนรู้ทางด้าน เนื้อหาวิชาได้เป็นอย่างดี และช่วยให้ผู้เรียนสามารถจดจำเนื้อหาวิชาได้นานอีกด้วย

1.3 การมีส่วนร่วมทางด้านปัญญาหรือสมอง (Intellectual หรือ Mental Involvement) การมีส่วนร่วมด้านนี้ คือการที่ผู้เรียนเกิดการเห็นจริงหรือประจักษ์แจ้ง มีการค้นพบสิ่งที่ต้องการเรียนรู้ และการสร้างแนวคิดจากสิ่งที่ได้รับรู้นั้น ซึ่งจะทำให้การเรียนรู้มีความหมายต่อตัวผู้เรียนมากขึ้นและเป็นการตัดสินใจ การวิเคราะห์ และสรุปสิ่งที่เรียนรู้นั้นด้วยตนเอง

1.4 การมีส่วนร่วมทางสังคม (Social Involvement) การเรียนรู้โดยการแบ่งกลุ่มย่อย ตามหลักกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ เมื่อผู้เรียนเข้ามามีส่วนร่วมในกลุ่ม หรือเป็นสมาชิกของกลุ่ม ก็จะมีความสัมพันธ์กับผู้อื่น กล่าวคือ จะเกิดปฏิสัมพันธ์ (Interaction) หรือการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ความรู้สึกนึกคิด ค่านิยม ความเชื่อ ฯลฯ ซึ่งจะทำให้การเรียนรู้เป็นไปอย่างกว้างขวางและเกิดผลดีอีกด้วย

2. ระเบียบวิธีวิเคราะห์ (Analysis Stage)

เมื่อผู้เรียนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเองแล้ว ระเบียบต่อไปเป็นระยะที่ผู้เรียนจะร่วมกันวิเคราะห์ประสบการณ์การเรียนรู้ที่ตนเองได้ ซึ่งจะช่วยให้นักเรียนมีความรู้กว้างขวาง และยังช่วยให้ผู้เรียนสามารถประเมินความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในกลุ่มวิธีการเรียน ผลของการเรียนรู้ ตลอดจนช่วยให้ผู้เรียนรู้จักตนเองดียิ่งขึ้น

3. ระยะสรุปและประยุกต์หลักการ (Generalization and Application Stage)

เมื่อผู้เรียนค้นพบสิ่งที่ต้องการเรียนรู้ด้วยตนเอง ผู้เรียนจะรวบรวมแนวคิดที่ตนค้นพบ และแนวคิดที่ได้จากการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้อื่น แล้วสรุปเป็นหลักการของตน การเรียนรู้นั้นนอกจากจะเรียนรู้เพื่อแก้ปัญหาในปัจจุบันแล้ว เรายังเรียนเพื่อแก้ปัญหาและเพื่อสร้างสรรค์ สิ่งใหม่ในอนาคต ดังนั้นจึงเป็นที่เชื่อถือได้ว่าเมื่อผู้เรียนได้มีโอกาสเรียนรู้ และเข้าใจหลักการของเรื่องหนึ่ง ๆ แล้ว เขาจะสามารถนำหลักการนั้นไปประยุกต์ใช้ในอนาคต หรือประยุกต์ให้เข้ากับตนเองได้ การประยุกต์นั้นจะทำได้ในสองลักษณะ คือ

3.1 การประยุกต์เพื่อการปรับปรุงบุคลิกภาพหรือการพัฒนาตนเอง (Self-development) ให้เหมาะสมยิ่งขึ้น รวมทั้งการปรับตัวให้เข้ากับผู้อื่น ตลอดจนการเสริมสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่น (Interpersonal Relations) หรือการมีมนุษยสัมพันธ์อันดีกับผู้อื่น

3.2 การประยุกต์เพื่อใช้ในการแก้ปัญหา (Problem Solving) ต่าง ๆ ในอนาคต และเพื่อใช้ในการปรับปรุงและควบคุมธรรมชาติและสังคมให้ดีขึ้นกว่าเดิม ตลอดจนช่วยในการคิดค้น และประดิษฐ์สิ่งใหม่ ๆ ขึ้น

4. ระยะประเมินผล (Evaluation Stage)

จากหลักการที่กล่าวมาแล้วทั้งหมดจะเห็นได้ว่าการเรียนรู้เกิดจากตัวผู้เรียนโดยตรง และเกิดจากการเรียนรู้ด้วยกันในกลุ่มย่อย ดังนั้นผู้เรียนย่อมจะทราบผลของการเรียนรู้ของตนเองและกลุ่มได้เป็นอย่างดี การประเมินผลการเรียนรู้ตามทฤษฎีกลุ่มสัมพันธ์ ถือว่าผู้เรียนจะประเมินผล การเรียนรู้ของตนเองและกลุ่ม จากการอภิปรายให้ข้อเสนอแนะ และติชมร่วมกับสมาชิกคนอื่น ๆ ในกลุ่ม

อย่างไรก็ตาม ไม่ว่าครูจะจัดการสอนออกมาในรูปแบบใดก็ตาม ครูผู้สอนจำเป็นต้อง เตรียมการสอนในรายละเอียดที่คล้ายคลึงกันดังนี้ (ทศนา, 2522)

1. การตั้งจุดมุ่งหมาย เพื่อให้ครูไม่หลงทางในการจัดการเรียนการสอน ครูจำเป็นต้อง กำหนดจุดมุ่งหมายของบทเรียนให้ชัดเจน โดยกำหนดออกเป็น 2 ลักษณะ คือ จุดมุ่งหมายทั่วไป และจุดมุ่งหมายเฉพาะ และสำหรับจุดมุ่งหมายเฉพาะนั้น ควรเป็นจุดมุ่งหมายที่เขียนในเชิง พฤติกรรม นอกจากนั้น จุดมุ่งหมายแต่ละประเภทอาจแบ่งออกเป็น 3 ด้าน คือ ด้านความรู้ (Cognitive) ด้านทักษะ (Psychomotor) และด้านทัศนคติ (Affective) ทั้งนี้แล้วแต่ความ เหมาะสมของ เนื้อหาและจุดมุ่งหมายของครูผู้สอน

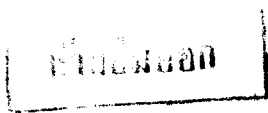
สำหรับการสอนกลุ่มสัมพันธ์โดยตรงนั้น การกำหนดจุดมุ่งหมายมักจะมีลักษณะดังกล่าว แต่ ถ้าเป็นการใช้ทฤษฎีกลุ่มสัมพันธ์ในการสอนเนื้อหาวิชาแล้ว จุดมุ่งหมายทั่วไปและ เฉพาะ ควร ประกอบไปด้วยจุดมุ่งหมายที่ว่าด้วยเรื่อง เนื้อหาวิชานั้นส่วนหนึ่งและอีกส่วนหนึ่งควรเป็นจุดมุ่งหมาย ด้านกลุ่มสัมพันธ์ ที่ต้องการจะสอดแทรกลงไป

2. การจัดกิจกรรมหรือประสบการณ์การเรียนรู้ ในการสอนตามทฤษฎีกลุ่มสัมพันธ์ โดย ส่วนใหญ่แล้ว มักจะประกอบไปด้วยขั้นตอนในการสอนดังนี้ คือ

ก. ขั้นนำ คือการปูพื้นฐานให้ผู้เรียนมีความพร้อมในการเรียนหรือการสร้างบรรยากาศให้ เหมาะสมและเอื้อต่อการเรียนรู้ที่จะตามมา

ข. ขั้นกิจกรรม คือการให้ผู้เรียนลงมือทำอะไรอย่างใดอย่างหนึ่ง เป็นการให้ผู้เรียน ลงมือปฏิบัติตามกิจกรรมที่เตรียมไว้ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดประสบการณ์ตรง ที่จะสามารถนำมา อภิปรายและวิเคราะห์ได้ในภายหลัง

ค. ขั้นอภิปราย วิเคราะห์ คือการให้ผู้เรียนได้มีโอกาสได้แสดงความรู้สึกรู้สึก ความคิดเห็น หลักการที่ได้ทำกิจกรรมเสร็จไปแล้วในขั้นนี้ ครูจะต้องเป็นผู้นำทาง ช่วยให้ผู้เรียนได้วิเคราะห์ พฤติกรรมต่าง ๆ และอภิปรายร่วมกันจนเกิดการเรียนรู้ตามจุดประสงค์ที่ตั้งไว้

๗
QA
๗/๒๒
๗. 1

๗ ๖๐๙๘๓
หอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยขอนแก่น

25

ง. **ขั้นประยุกต์ใช้และสรุป** หลังจากที่ได้อภิปรายกันจนเกิดความเข้าใจ ตามที่
ต้องการแล้ว ครูจะต้องกระตุ้นให้ผู้เรียนคิดต่อไปถึงการนำเอาการเรียนรู้ที่ได้รับ ไปใช้ในชีวิต
จริง แล้ว ครูและผู้เรียนจะช่วยกันสรุปถึงการเรียนรู้ทั้งหมดที่เกิดขึ้น

3. **การประเมินผล** การประเมินผลเป็นเรื่องที่สำคัญและจำเป็นในกิจกรรมแทบทุกอย่าง
ในการเรียนการสอนนี้เช่นเดียวกัน หลังจากเสร็จสิ้นการสอนแล้วครูจำเป็นต้องประเมินผลว่า
ผู้เรียนได้บรรลุตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้หรือไม่ ในขั้นนี้ครูจะต้องตรวจสอบดูเสมอว่า จุดมุ่งหมายนี้
มีอะไรบ้าง การวัดผลก็ต้องวัดให้ตรงตามจุดมุ่งหมาย นอกจากนั้นครูจะต้องกำหนดลงไปให้ชัด
เจนว่า จะใช้วิธีการอะไรในการประเมินผลจุดมุ่งหมายแต่ละข้อ ทั้งนี้ครูจะต้องไม่ลืมว่า ควรจะ
หาทางประเมินจุดมุ่งหมายทุกข้อ โดยเฉพาะในการใช้ทฤษฎีกลุ่มสัมพันธ์ในการสอนเนื้อหาวิชานั้น
จุดมุ่งหมายจะมีอยู่ 2 ด้านคือ ด้านเนื้อหาวิชา และด้านกลุ่มสัมพันธ์ ครูจำเป็นต้องประเมินให้
ครบทั้ง 2 ด้าน และจุดมุ่งหมายใดที่จำเป็นต้องใช้การติดตามผลระยะยาว เป็นวิธีการในการ
ประเมินผล ครูก็ไม่ควรละเลยที่จะปฏิบัติให้บรรลุผลตามที่กำหนดไว้

การที่นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยตนเองจะทำให้นักเรียนเรียนด้วยความ
สนุกสนาน มีชีวิตชีวา ยิ่งมีส่วนร่วมมากเท่าใด ก็ยิ่งได้รับความรู้มากเท่านั้น นอกจากนี้นักเรียน
ยังจะรู้จักวิเคราะห์ประสบการณ์ การเรียนรู้ของตน นำมาสรุปและประยุกต์ใช้ในการปรับปรุง
บุคลิกภาพและการแก้ปัญหาต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันได้

2.2.5 บทบาทของครูในการสอน โดยใช้ทฤษฎีกลุ่มสัมพันธ์

การสอนโดยใช้ทฤษฎีกลุ่มสัมพันธ์ เป็นการสอนที่ยึดหลักการเรียนรู้ที่มุ่งจะส่งเสริมคุณสมบัติ
บางประการในผู้เรียน บทบาทของครูนับเป็นส่วน ที่สำคัญมากต่อผลสำเร็จตามหลักทฤษฎีนี้ ครู
จำเป็นต้องปรับหรือเปลี่ยนบทบาทบางอย่างให้สอดคล้องกับลักษณะการเรียนการสอนดังกล่าว
ข้างต้น บทบาทที่สำคัญ ๆ และจำเป็นสำหรับครูที่ใช้ทฤษฎีกลุ่มสัมพันธ์ในการสอน มีดังนี้
(ทศนา, 2522)

1. **บทบาทในการเตรียมการสอน** ครูจำเป็นต้องมีการเตรียมตัวอย่างดี กล่าวคือ เตรียม
แผนการสอนให้ละเอียด โดยพยายามจัดลำดับการสอนให้เป็นไปอย่างเหมาะสม คิดกิจกรรมให้
สอดคล้องกับทฤษฎี และจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์การสอนให้พร้อมที่จะใช้ โดยเฉพาะในเรื่องของ
การแบ่งกลุ่มและดำเนินกิจกรรมกลุ่ม ครูควรคิดให้ละเอียดรอบคอบถึงขั้นตอนในการดำเนินงาน
มิฉะนั้นอาจจะเกิดความเข้าใจในเนื้อหาที่จะสอนให้ดี สรุปได้ว่าครูจำเป็นต้องเตรียมตัวให้พร้อม
โดยทำความเข้าใจในเนื้อหาที่จะสอนให้ดี และหาวิธีการสอนและวางขั้นตอนในการสอน ให้

เหมาะสมและละเอียดรอบคอบ รวมทั้งไม่ละเลยในการจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ไว้ให้เพียงพอและพร้อมที่จะนำไปใช้

2. บทบาทในการดำเนินกิจกรรมการสอน เพื่อให้สอดคล้องกับหลักทฤษฎีดังกล่าวเบื้องต้น ครูผู้สอนควรตระหนักถึงบทบาทความรับผิดชอบในการสอน โดยพยายามทำหน้าที่ต่าง ๆ ดังจะกล่าวต่อไปให้บรรลุผลสำเร็จ

- 2.1 จัดการเรียนรู้ให้มีบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้
- 2.2 รับฟังและสนับสนุน ส่งเสริมผู้เรียนให้มีกำลังใจที่จะเรียนรู้
- 2.3 เปิดโอกาสและกระตุ้นให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ โดยทั่วถึงกัน
- 2.4 อำนวยความสะดวกให้กลุ่มดำเนินงานไปได้อย่างรวดเร็ว
- 2.5 แสดงความคิดเห็น และให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์แก่ผู้เรียนตามวาระ และโอกาสที่เหมาะสม
- 2.6 สนับสนุน ส่งเสริม และนำทางให้ผู้เรียนได้เรียนรู้วิธีวิเคราะห์เหตุการณ์การกรรรมเรียนรู้
- 2.7 ช่วยเชื่อมโยงความคิดเห็นของผู้เรียนและสรุปผลการเรียนรู้ รวมทั้งกระตุ้นให้ผู้เรียนได้นำการเรียนรู้ไปใช้ประโยชน์
- 2.8 ควบคุมกระบวนการเรียนรู้ให้บรรลุเป้าหมายตามที่กำหนดไว้

3. บทบาทในการติดตามผลการสอน อันสืบเนื่องมาจากหลักการที่ว่า การเรียนรู้จะเกิดประโยชน์แก่ผู้เรียนเป็นอย่างมาก หากผู้เรียนสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ ดังนั้นจึงถือเป็นความรับผิดชอบของครูที่จะต้องประเมินผลการสอนของตนซึ่งหมายรวมถึงการประเมินผลทั้งในระยะสั้นและระยะยาว การประเมินผลในบางเรื่องหรือบางส่วนทำได้ทันทีในขณะที่สอนหรือตอนท้ายของการสอน แต่ในบางเรื่อง จำเป็นต้องคอยติดตามดูผลการเรียนรู้ของผู้เรียน และคอยส่งเสริมให้กำลังใจ หรือ ให้คำแนะนำ แก่ผู้เรียนเพิ่มเติมตามความเหมาะสม

4. คุณสมบัติบางประการที่จำเป็นสำหรับครู เพื่อให้บรรลุผลตามหลักทฤษฎีดังกล่าวแล้วเบื้องต้น ครูที่พึงพัฒนาคุณสมบัติบางประการที่จำเป็นในอันที่จะช่วยส่งเสริมให้การเรียนรู้ ของผู้เรียนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพที่สุด คุณสมบัติดังกล่าวคือ

- 4.1 ความเป็นนักประชาธิปไตย ได้แก่ การมีใจกว้างเคารพรับฟังและพิจารณาความคิดเห็นของผู้เรียน โดยไม่ยึดถือในความคิดเห็นของตนเองว่าถูกต้องเสมอ และพยายามใช้อำนาจหรือหาวิธีการใด ๆ อันเป็นการข่มขู่หรือบังคับให้ผู้เรียนเชื่อคล้อยตามความคิดเห็นของตน

4.2 เข้าใจและยอมรับในตัวบุคคล โดยมีความเข้าใจในเรื่องความแตกต่างระหว่างบุคคล ไม่ด่วนตัดสินคนอย่างผิวเผิน หรือประเมินคุณค่าผู้เรียนโดยไม่จำเป็น

4.3 มีความเป็นมิตร เป็นกันเอง กับผู้เรียน

4.4 มีความจริงใจต่อผู้เรียน

4.5 มีความอดทน และเต็มใจช่วยเหลือผู้เรียนอยู่เสมอ

จากบทบาทของครูดังกล่าวข้างต้น จะเห็นว่า ครูลดบทบาทการเป็นผู้นำหรือผู้ควบคุมชั้นมาเป็นเพียงผู้แนะนำ ผู้ประสานงาน และคอยช่วยเหลือนักเรียนตามความจำเป็นเท่านั้น การเรียนการสอนจะยึดนักเรียนเป็นศูนย์กลาง ให้นักเรียนได้แสดงออกอย่างเต็มที่ ครูจะช่วยสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนการสอนและช่วยสร้างสถานการณ์เพื่อกระตุ้นให้นักเรียนเกิดปัญหา และช่วยกันแก้ปัญหาในกลุ่ม

2.2.6 วิธีการสอนที่ส่งเสริมทักษะกลุ่มสัมพันธ์ในการสอน ดังได้กล่าวมาแล้วว่าการจัดการเรียนการสอนให้มีลักษณะที่สอดคล้องกับทักษะกลุ่มสัมพันธ์ จะสามารถช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่มีความหมายและเป็นประโยชน์ การจัดกิจกรรมการเรียนให้สอดคล้องกับหลักทฤษฎี ดังกล่าวมีอยู่หลายวิธี ดังนี้ (ทศนา, 2522)

1. เกม (Game) เป็นวิธีการวิธีหนึ่งซึ่งสามารถนำมาสอนได้ดี โดยครูผู้สอนสร้างสถานการณ์สมมติขึ้น ให้ผู้เรียนลงเล่นด้วยตัวเองภายใต้ข้อตกลงหรือกติกาบางอย่างที่กำหนดไว้ ซึ่งผู้เรียนจะต้องตัดสินใจทำอย่างใดอย่างหนึ่งอันจะมีผลออกมาในรูปของการแพ้การชนะ วิธีการนี้จะช่วยให้ผู้เรียนได้วิเคราะห์ความรู้สึกลึกซึ้ง และพฤติกรรมต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจ นอกจากนี้ ยังช่วยให้ผู้เรียนเกิดความสนุกสนานในการเรียนด้วย

2. บทบาทสมมติ (Role-play) เป็นวิธีการอีกวิธีหนึ่งที่เริ่มได้รับความนิยม ในการนำมาใช้ในการสอน วิธีการนี้มีลักษณะเป็นสถานการณ์ที่สมมติขึ้นมานั้น แล้วให้ผู้เรียนเข้าสวมบทบาทนั้นและแสดงออกตามธรรมชาติโดยอาศัยบุคลิกภาพ ประสบการณ์และความรู้สึกลึกซึ้งของตนเป็นหลัก ดังนั้นวิธีการนี้จึงมีส่วนช่วยให้ผู้เรียนได้มีโอกาสศึกษาวิเคราะห์ถึงความรู้สึก และพฤติกรรมของตนอย่างลึกซึ้ง และยังช่วยเสริมสร้างบรรยากาศการเรียนรู้น่าสนใจและน่าติดตามอีกด้วย

3. กรณีตัวอย่าง (Case) เป็นวิธีการสอนอีกวิธีหนึ่งซึ่งใช้กรณี หรือเรื่องราวต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจริง ๆ นำมาดัดแปลงและใช้เป็นตัวอย่างในการให้ผู้เรียนได้ศึกษา วิเคราะห์ และอภิปรายกัน เพื่อสร้างความเข้าใจและฝึกฝนหาทางแก้ไขปัญหานั้น วิธีการนี้จะช่วยให้

การเรียนรู้มีลักษณะใกล้เคียงกับความเป็นจริง ซึ่งมีส่วนทำให้การเรียนรู้มีความหมายสำหรับผู้เรียนมากยิ่งขึ้น

4. สถานการณ์จำลอง (Simulation) คือการจำลองสถานการณ์จริง หรือสร้างสถานการณ์ให้ใกล้เคียงกับความเป็นจริงแล้วให้ผู้เรียนลงไปอยู่ในสถานการณ์นั้น และมีปฏิริยาโต้ตอบกัน วิธีการนี้จะช่วยให้ผู้เรียนได้มีโอกาสทดลองแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ ซึ่งในสถานการณ์จริง ผู้เรียนอาจจะไม่กล้าแสดงออก เพราะอาจจะเป็นการเสี่ยงต่อผลที่จะได้รับจนเกินไป

5. ละคร (Acting or Dramatization) คือการให้ผู้เรียนได้แสดงบทบาทตามบทที่เขียนหรือกำหนดไว้ให้ โดยผู้แสดงจะต้องพยายามแสดงให้สมบทบาทที่กำหนดไว้ โดยไม่นำเอาบุคลิกภาพ และความรู้สึกนึกคิดของตนเข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้อง อันจะมีส่วนทำให้เกิดผลเสียต่อการแสดงบทบาทนั้น ๆ วิธีการนี้เป็นวิธีที่ช่วยทำให้ผู้เรียนได้มีประสบการณ์ในการที่จะเข้าใจในความรู้สึก เหตุผลและพฤติกรรมของผู้อื่น ซึ่งความเข้าใจนี้ มีส่วนช่วยเสริมสร้างความเห็นอกเห็นใจกัน นอกจากนี้ การที่ผู้เรียนได้มีโอกาสแสดงละครร่วมกัน จะช่วยฝึกให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกชอบในการเรียนรู้ร่วมกันและได้ฝึกการทำงานกลุ่มด้วย

6. กลุ่มย่อย (Small Group) วิธีการใช้กลุ่มย่อยในการสอนนี้เป็นวิธีที่ใช้กันมานานแล้ว อาจจะเป็นเพราะเล็งเห็นแล้วว่าเป็นประโยชน์ในการเรียนของผู้เรียนกลุ่มย่อย เปิดโอกาสให้ผู้เรียนทุกคนได้มีส่วนในการแสดงออก และช่วยให้ผู้เรียนได้ข้อมูลเพิ่มเติมมากขึ้น การใช้กลุ่มย่อยมีหลายวิธีต่าง ๆ กันแล้วแต่ผู้จัดจะคิดได้

วิธีสอนโดยใช้กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ มีวิธีการจัดกิจกรรมหลายวิธี โดยครูผู้สอนจะต้องจัดให้มีลักษณะสอดคล้องกับทฤษฎีกลุ่มสัมพันธ์และเนื้อหาในบทเรียนให้มากที่สุด เพื่อที่ผู้เรียนจะได้มีการพัฒนาศักยภาพของตนเองให้เป็นผู้มีเหตุผล ใจกว้าง ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น และสามารถดำรงตนอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

2.2.7 ประโยชน์ของการใช้กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ในการเรียนการสอน

กิจกรรมกลุ่มช่วยฝึกทักษะที่จำเป็นหลาย ๆ ด้านให้แก่สมาชิก คือ (วิไลวรรณ, 2522)

1) ทักษะทางสังคม เป็นทักษะที่ช่วยให้ผู้อยู่ร่วมกันและทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างราบรื่น เช่น ทักษะการเป็นผู้ให้และผู้รับ การควบคุมตนเอง การยอมรับความสามารถของตนเองและของผู้อื่น

2) ทักษะในการศึกษาค้นคว้า เป็นทักษะเน้นการค้นคว้าหาความรู้ เช่น ทักษะในการเก็บรวบรวมข้อมูล การพูด การฟัง การรายงาน ฯลฯ

3) ทักษะทางปัญญา เป็นทักษะในการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า การวิพากษ์วิจารณ์ การคิดริเริ่มสร้างสรรค์และการคิดอย่างมีเหตุผล

4) ทักษะในการทำงานกลุ่ม เป็นทักษะในการทำงานร่วมกับผู้อื่น เช่น ทักษะในการทำงานร่วมกับผู้อื่น เช่น ทักษะในการวางแผนงาน การเป็นผู้นำแสดงความคิดเห็นด้วยการอภิปราย การยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น

ทิสนา (2515) ได้กล่าวว่า การนำกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์มาใช้ในการเรียนการสอนมีผลดีต่อนักเรียนหลายประการ ดังนี้

1. ฝึกทักษะในการติดต่อสื่อสารกับผู้อื่น
2. ฝึกทักษะในการใช้วิจารณ์อย่างตัดสินใจและแก้ปัญหาต่าง ๆ
3. ฝึกทักษะในการช่วยเหลือผู้อื่น
4. ฝึกทักษะในการวิจารณ์ วิเคราะห์คุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมต่าง ๆ

ทำให้ตัดสินใจได้ว่าสิ่งใดไม่ดี ควรไม่ควร

5. ฝึกทักษะในการพัฒนาตนเอง เมื่อรู้จักตนเองดี รู้จุดเด่นยอมรับข้อบกพร่องของตนเอง จะช่วยให้เด็กเรียนสามารถพัฒนาตนเอง ได้ดีขึ้น

จันทิมา (2522) ได้กล่าวถึงข้อดีหรือประโยชน์ของการใช้กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ในการเรียนการสอนดังนี้

1. ผู้เรียนรู้จักและเข้าใจตนเองดีขึ้น ยอมรับข้อบกพร่องของตนเองเพื่อจะได้พยายามหาทางแก้ไข แม้จะทำเพียงบางส่วนก็นับว่ามีคุณค่ากว่าการไม่ได้ทำอะไรเลย
2. ผู้เรียนรู้จักคิด สังเกต ขึ้นมากกว่าเดิม
3. ทำให้เป็นคนใจกว้างขึ้น เข้าใจผู้อื่นมากขึ้น ยอมรับว่าบุคคลอื่น ๆ ก็มีทั้งข้อดี ข้อเสีย พฤติกรรมทุกอย่างมาจากสาเหตุ ยอมรับเหตุผลความคิดเห็นของผู้อื่น
4. มีระเบียบวินัยในตนเองมากขึ้น มีการวางแผนการทำงานไว้อย่างล่วงหน้า ซึ่งรอบคอบกว่าเดิม
5. มีบุคลิกภาพทางอารมณ์สูงขึ้นกว่าเดิม จะตัดสินใจได้ ๆ ก็ใช้เหตุผลมากขึ้น
6. รู้จักมองอะไรเป็นกลาง ๆ ไม่ค่อยโอนเอียงไปตามสิ่งที่ได้เห็นได้ฟังทันที มีการไตร่ตรองมากขึ้นกว่าเดิม
7. ผู้เรียนสามารถนำสิ่งที่ได้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ทันที

สุนทร (2530) กล่าวว่าวิธีสอนแบบกลุ่มฝึกให้นักเรียนรู้จักการทำงานร่วมกับกลุ่มด้วยวิธีประชาธิปไตย ถ้านักเรียนได้กระทำบ่อย ๆ ก็จะเป็นการสร้างนิสัยประชาธิปไตยให้เกิดขึ้นอย่างมั่นคงจนสามารถนำไปใช้กับสถานการณ์อื่น ๆ และโอกาสภายหน้าเมื่อเขาโตขึ้นอย่างมั่นคงจนสามารถนำไปใช้กับสถานการณ์อื่น ๆ และโอกาสภายหน้าเมื่อเขาโตขึ้นกลายเป็นพลเมืองที่สมบูรณ์ของชาติ นอกจากนี้ยังแบ่งข้อดีของการสอนแบบกลุ่มไว้เป็นข้อ ๆ คือ

- 1) ช่วยแก้ปัญหาเรื่องสถานที่เรียนไม่พอ และการมีนักเรียนมากแต่ครูน้อยได้ดี
- 2) จัดปัญหาเรื่องสิ่งแวดล้อมจากภายนอก
- 3) ครูดูแลนักเรียนได้ทั่วถึง รู้จักและเข้าใจนักเรียนได้ดี
- 4) นักเรียนมีโอกาสเลือกทำงานตามความสนใจ ความถนัด และความสามารถของแต่ละคน

5) นักเรียนได้มีโอกาสใช้สติปัญญาคิดค้นหาวิธีการแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นเสมอมีทักษะในการใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์ รู้จักศึกษาค้นคว้าและแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง

6) ให้รู้จักทำงานร่วมกัน มีความรับผิดชอบ แบ่งงานกันทำ ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ทำงานอย่างมีระเบียบวินัย เป็นผู้นำผู้ตามที่ดี รู้จักทำงานร่วมกันเป็นหมู่คณะตามแบบประชาธิปไตย สร้างนิสัยเสียสละ ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ไม่เอาแต่ใจตนเอง สร้างความสามัคคีในหมู่คณะ

7) ได้ผลงานเป็นชิ้นเป็นอัน เป็นกอบเป็นกำดีกว่าแบ่งแยกกันทำ

8) นักเรียนได้รับความสนุกสนานในการเรียนมากกว่าการให้ทำงานตามลำพัง

9) ง่ายและสะดวกต่อการประเมินผลงานของนักเรียน และช่วยให้นักเรียนรู้จักประเมินผลงานของตนเองด้วย

สรุปได้ว่า การทำกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์จะให้ประโยชน์ทั้งทางด้านเนื้อหาวิชา และยังเป็น การปลูกฝังคุณลักษณะที่พึงประสงค์ให้แก่ นักเรียน เช่น ความมีระเบียบวินัย ความรับผิดชอบ ความสามัคคี นอกจากนั้นยังเป็นการเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ทำงานร่วมกัน เป็นการฝึกนิสัยในการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคม และเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่ดี มีความเชื่อมั่นในตนเอง สามารถนำเอาความรู้และประสบการณ์ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

2.3 งานวิจัยที่เกี่ยวกับกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์

2.3.1 งานวิจัยในประเทศ

เยาวพา (2517) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ทฤษฎีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์สำหรับการสอนในระดับประถมศึกษา โดยสร้างบทเรียนไปทดลองสอนนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4, 5 และ 6 ผลปรากฏว่า สามารถประยุกต์ทฤษฎีไปใช้กับผู้เรียนที่มีอายุและความสามารถแตกต่างกันได้จริง และพบว่า การเรียนการสอนตามทฤษฎีนี้เป็นการช่วยให้นักเรียนได้รับความรู้ ได้รับการฝึกทักษะและเป็นการปลูกฝังทัศนคติและค่านิยม ตลอดจนส่งเสริมด้านมนุษยสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้เรียนและผู้สอน

ฉันทนา (2517) ได้ทำการวิจัยวิชาสังคมศึกษา เรื่อง วันสำคัญของชาติ ชั้นประถมศึกษาปีที่สาม ด้วยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลจากการสอนสังคมศึกษาด้วยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ที่มีต่อการพัฒนาการด้านสัมฤทธิ์ผลทางการเรียน และทัศนคติด้านมนุษยสัมพันธ์ของนักเรียน ผลการวิจัยปรากฏว่านักเรียนที่เรียนด้วยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญที่ .01 และทัศนคติด้านมนุษยสัมพันธ์เปลี่ยนแปลงไปในด้านที่ดีขึ้นทุกกลุ่ม ทั้งกลุ่มเก่ง ปานกลาง และอ่อน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ จารุณี (2524) ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง "เศษส่วน" ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 เมื่อสอนโดยแยกกลุ่มตามความสามารถกับไม่แยกกลุ่ม ผลปรากฏว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนกลุ่มสูง ปานกลาง และกลุ่มต่ำ ที่สอนโดยแยกกลุ่มตามความสามารถกับวิธีสอนโดยไม่แยกกลุ่ม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

ศิริณา (2525) ได้ทำการวิจัยในวิชาจริยศึกษา เรื่องความยุติธรรม เพื่อที่จะดูว่ากลุ่มสัมพันธ์มีประสิทธิภาพในการสอนความรู้ความเข้าใจ และเพิ่มทัศนคติได้ดีกว่าวิธีสอนแบบธรรมดาหรือไม่ จากผลการวิจัยพบว่า ภายหลังการทดลองไม่พบความแตกต่างของผลสัมฤทธิ์ในการเรียนรู้และทัศนคติเรื่องความยุติธรรม แต่เมื่อทดสอบหลังการทดลองเป็นระยะ 1 เดือน พบความแตกต่างของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และทัศนคติเรื่องความยุติธรรมจากวิธีสอนอย่างมีนัยสำคัญที่ .05 และ .01 ตามลำดับกล่าวคือวิธีสอนโดยวิธีกลุ่มสัมพันธ์มีประสิทธิภาพมากที่สุด ตัวแปรด้านสติปัญญาพบว่า เด็กที่มีระดับพัฒนาการขึ้นก้าวไปสู่ขั้นนามธรรมมีผลสัมฤทธิ์ในการเรียนมากที่สุด ตลอดการวัดทั้งสามครั้ง วิธีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์สามารถทำให้เด็กในทุกระดับมีสติปัญญาเรียนรู้ และทัศนคติในเรื่องความยุติธรรมได้เท่าเทียมกัน

พิจิตรา (2525) ได้ทดลองสอนวิชาจริยศึกษา เรื่องความรับผิดชอบแก่เด็กที่มีระดับพัฒนาการทางสติปัญญาต่างกัน โดยวิธีกลุ่มสัมพันธ์ เพื่อศึกษาว่า วิธีกลุ่มสัมพันธ์เป็นวิธีที่ส่งผลต่อความรู้ ความเข้าใจและทัศนคติเกี่ยวกับความรับผิดชอบมากกว่าวิธีการสอนแบบธรรมดา หรือไม่ และส่งผลมากที่สุดที่ระดับพัฒนาการทางสติปัญญาของกลุ่มตัวอย่างที่ระดับใด ผลพบว่า กลุ่มที่สอนโดยวิธีกลุ่มสัมพันธ์ และกลุ่มที่สอนแบบธรรมดามีความรู้ ความเข้าใจเรื่องความรับผิดชอบและทัศนคติเกี่ยวกับความรับผิดชอบเพิ่มขึ้นจากเดิมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ กลุ่มที่สอนโดยวิธีกลุ่มสัมพันธ์มีความรู้ความเข้าใจเรื่องความรับผิดชอบแตกต่าง จากกลุ่มที่สอนโดยวิธีสอนแบบธรรมดา อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ กลุ่มที่สอนโดยวิธีกลุ่มสัมพันธ์มีทัศนคติเกี่ยวกับเรื่อง ความรับผิดชอบดีกว่ากลุ่มที่สอนโดยวิธีสอนแบบธรรมดา อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ จวี (2525) ได้ทดลองสอนวิชาจริยศึกษา เรื่องความรักชาติแก่เด็กที่มีระดับพัฒนาการทางสติปัญญาแตกต่างกัน โดยวิธีกลุ่มสัมพันธ์ มีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาว่าวิธีกลุ่มสัมพันธ์เป็นวิธีที่มีประสิทธิภาพมากกว่าวิธีการสอนแบบธรรมดาในการสอนความรู้ความเข้าใจ และทัศนคติเกี่ยวกับความรักชาติหรือไม่ และจะมีประสิทธิภาพมากที่สุดที่ระดับพัฒนาการทางสติปัญญาของกลุ่มตัวอย่างระดับใด ผลการศึกษพบว่า กลุ่มที่ได้รับการสอนโดยวิธีกลุ่มสัมพันธ์ มีความรู้ความเข้าใจและทัศนคติเกี่ยวกับ เรื่องความรักชาติเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และความรู้ความเข้าใจนี้สูงเท่า ๆ กันกับการสอนด้วยวิธีแบบธรรมดา และมีทัศนคติสูงกว่ากลุ่มที่สอนโดยวิธีแบบธรรมดา

วัชร (2526) ได้ทดลองสอนวิชาจริยศึกษา เรื่องความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่แก่เด็กที่มีระดับพัฒนาการทางสติปัญญาต่างกัน โดยวิธีกลุ่มสัมพันธ์ มีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาว่าวิธีกลุ่มสัมพันธ์เป็นวิธีที่ส่งผลต่อความรู้ ความเข้าใจ และทัศนคติเกี่ยวกับความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มากกว่าวิธีสอนแบบธรรมดาหรือไม่ และส่งผลมากที่สุดที่ระดับพัฒนาการทางสติปัญญาของกลุ่มตัวอย่างในระดับใด ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มที่สอนโดยวิธีกลุ่มสัมพันธ์และวิธีสอนแบบธรรมดามีความรู้ ความเข้าใจและทัศนคติต่อการแสดงความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ สูงกว่ากลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 กลุ่มที่สอนโดยวิธีกลุ่มสัมพันธ์มีความรู้ความเข้าใจ เรื่องความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่แตกต่าง จากกลุ่มที่สอนโดยวิธีสอนแบบธรรมดาอย่าง ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ กลุ่มที่สอนโดยวิธีกลุ่มสัมพันธ์มีทัศนคติต่อการแสดงความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ แตกต่างจาก กลุ่มที่สอนโดยวิธีสอนแบบธรรมดาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เด็กที่มีระดับพัฒนาการทางสติปัญญาต่างกันมีการรับรู้คุณธรรมเรื่องความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่แตกต่างกัน อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

วิชิต (2527) ได้ทดลองสอนวิชาจิตวิทยา เรื่องการประหยัดแก่เด็กที่มีพัฒนาการทางสติปัญญาต่างกัน โดยวิธีกลุ่มสัมพันธ์ มีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาว่าวิธีกลุ่มสัมพันธ์เป็นวิธีที่ส่งผลต่อความรู้ความเข้าใจ และทัศนคติ เกี่ยวกับการประหยัดมากกว่าวิธีสอนแบบธรรมดาหรือไม่ และส่งผลมากที่สุดที่ระดับพัฒนาการทางสติปัญญาของกลุ่มตัวอย่างในระดับใด ผลการวิจัยพบว่ากลุ่มที่สอน โดยวิธีกลุ่มสัมพันธ์และวิธีสอนแบบธรรมดา มีความรู้ความเข้าใจเรื่องการประหยัดและทัศนคติต่อการแสดงการประหยัดเพิ่มขึ้นจากเดิมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 กลุ่มที่สอนโดยวิธีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์มีความรู้ความเข้าใจเรื่องการประหยัดแตกต่างจากกลุ่มที่สอนโดยวิธีสอนแบบธรรมดา อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ กลุ่มที่สอน โดยกลุ่มสัมพันธ์มีทัศนคติต่อการแสดงการประหยัด แตกต่างจากกลุ่มที่สอน โดยวิธีสอนแบบธรรมดา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เด็กที่มีระดับพัฒนาการทางสติปัญญาต่างกัน มีการรับรู้คุณธรรมเรื่องการประหยัดแตกต่างกันอย่าง ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ไม่มีผลร่วมระหว่างระดับพัฒนาการทางด้านสติปัญญา และวิธีสอน ที่มีผลต่อการสอนคุณธรรมเรื่องการประหยัด กลุ่มที่สอน โดยวิธีสอนแบบธรรมดา ไม่มีความคงทนของการเรียนรู้ทั้ง ในด้านความรู้ความเข้าใจ และทัศนคติเกี่ยวกับการประหยัด

สุนิรัตน์ (2529) ได้ศึกษาผลการใช้กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ ในการพัฒนาความเชื่อมั่นในตนเองของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างกัน การทดลองใช้นักเรียนจำนวน 60 คน แยกเป็นกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุมกลุ่มละ 30 คน แต่ละกลุ่มประกอบด้วยนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง ปานกลาง และต่ำ กลุ่มละ 10 คน กลุ่มทดลองใช้การฝึกฝนสัปดาห์ละ 3 ครั้ง รวม 30 คาบ ผลปรากฏว่ากลุ่มที่ได้รับการฝึกมีการพัฒนาความเชื่อมั่น สูงกว่ากลุ่มที่ไม่ได้รับการฝึก กลุ่มที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง และต่ำ ของกลุ่มควบคุมมีพัฒนาการไม่แตกต่างกัน ส่วนทั้ง 3 กลุ่มของกลุ่มทดลองมีพัฒนาการความเชื่อมั่น ไม่แตกต่างกัน และกลุ่มที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงของกลุ่มทดลองมีความเชื่อมั่นสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

พรชัย (2533) ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เรื่อง บทประยุกต์ ระหว่างวิธีหลังกลุ่มเล็กกับวิธีสอนปกติ ผลการศึกษาพบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียน โดยหลังกลุ่มเล็ก มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่านักเรียนที่เรียน โดยวิธีสอนตามปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สมบัติ (2536) ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง เงิน และการบันทึกรายรับรายจ่าย ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ระหว่างวิธีกระบวนการ

กลุ่มสัมพันธ์ กับวิธีสอนตามปกติ ผลการศึกษาพบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนโดยวิธีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่านักเรียนที่เรียนโดยวิธีสอนตามปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ปิยาภรณ์ (2536) ได้ศึกษาผลของการเรียนแบบร่วมมือ โดยใช้การแบ่งกลุ่มแบบกลุ่มสัมพันธ์ ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ผลการวิจัยพบว่า

1. นักเรียนที่เรียนแบบร่วมมือ โดยใช้การแบ่งกลุ่มแบบกลุ่มสัมพันธ์ ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ สูงกว่านักเรียนที่เรียนคณิตศาสตร์ตามวิธีเรียนแบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. นักเรียนที่เรียนแบบร่วมมือ โดยใช้การแบ่งกลุ่มแบบกลุ่มสัมพันธ์ทั้งระดับความสามารถทางการเรียน สูง ปานกลาง และต่ำ มีบทบาทการให้ความร่วมมือในการทำงานกลุ่ม อยู่ในระดับปฏิบัติมาก โดยที่นักเรียนที่มีความสามารถทางการเรียนสูงมีบทบาทในการให้ความร่วมมือในการทำงานกลุ่มในระดับปฏิบัติมาก ด้านการให้ความช่วยเหลือเพื่อนในกลุ่ม ส่วนนักเรียนที่มีความสามารถทางการเรียนปานกลาง และต่ำ มีบทบาทการให้ความร่วมมือในการทำงานกลุ่ม ระดับปฏิบัติมากด้านการยอมรับความคิดเห็นของสมาชิกในกลุ่ม

2.3.2 งานวิจัยต่างประเทศ

Lex (1973) ได้ทดลองสอนกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ในกลุ่มทดลอง และสอนแบบเก่าในกลุ่มควบคุม ผลการทดลองสอนก่อนและหลังสอนพบว่า ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติทั้ง 2 กลุ่ม แต่พบว่าสมาชิกของกลุ่มทดลองมีความพอใจในประสบการณ์ที่ได้รับยินดีร่วมกิจกรรม และอยากเรียนแบบกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์อีก

Prielipp (1976) ได้ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทัศนคติของนักเรียนที่มีต่อวิชาคณิตศาสตร์ โดยวิธีเรียนเป็นคณะให้นักเรียนทำงานเป็นคู่ ๆ กลุ่มทดลองให้เรียนแบบทำงานเป็นคู่ ๆ มีการอภิปรายและปรึกษาหารือในการทำงานร่วมกัน ส่วนกลุ่มควบคุมเรียนแบบปกติ ผลปรากฏว่า นักเรียนที่เรียนเป็นคณะประสบผลสำเร็จในการเรียน โดยเฉพาะนักเรียนเกรด 7 ทำให้เรียนเนื้อหาได้มากขึ้น มีทัศนคติต่อวิชาคณิตศาสตร์ดีขึ้น นอกจากนี้ครูผู้สอนยังชอบการที่ให้นักเรียนเรียนเป็นคณะอีกด้วย

Webb (1978) ได้ศึกษาเรื่องการเรียนเป็นรายบุคคลและกลุ่มย่อย โดยศึกษาในวิชาคณิตศาสตร์ ผลการศึกษาพบว่า ผลการเรียนขึ้นอยู่กับความสามารถของนักเรียน และความสามารถของนักเรียนก็มีความสัมพันธ์กับสมาชิกในกลุ่มด้วย

Williams (1980) ได้ทำการศึกษาผลของการเรียนแบบค้นพบของการเรียนแบบกลุ่มย่อย และการเรียนเป็นรายบุคคลที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์และทัศนคติของนักศึกษาวิทยาลัย ที่มีการสอนซ่อมเสริม ผลปรากฏว่าทั้งกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุมมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างกันอย่าง ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนด้านทัศนคตินักศึกษาที่เรียนเป็นกลุ่มย่อย มีทัศนคติที่ดีขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ หลังจากที่มีการเรียนไปแล้ว ส่วนนักศึกษาที่มีการเรียนเป็นรายบุคคล มีทัศนคติที่แตกต่างกัน อย่าง ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติในการเปรียบเทียบทัศนคติก่อนเรียนและหลังเรียน

Peterson and others (1981) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ความสามารถในการเรียนรู้ของนักเรียนในกลุ่มใหญ่และกลุ่มเล็ก ที่เกิดจากผลปฏิสัมพันธ์ภายในกลุ่ม โดยทำการทดลองสอน 2 วิธี คือวิธีจับคู่เด็กเก่งกับเด็กอ่อน และไม่จับคู่กับนักเรียนระดับ 4 และ 5 ในโรงเรียนประถมศึกษา รัฐวิสคอนซิน สหรัฐอเมริกา ครูผู้สอนใช้วิธีสอน 2 วิธี กับนักเรียนทั้งกลุ่มใหญ่และกลุ่มเล็กสลับกันไป ซึ่งนักเรียนในกลุ่มเล็กจะถูกแบ่งระดับความสามารถออกเป็น สูง ปานกลาง และต่ำ หลังจากการสอนและวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแล้ว ปรากฏว่าเด็กเก่งและเด็กอ่อน มีความสามารถในการเรียนรู้ได้ดี เมื่อจัดการเรียนการสอนแบบกลุ่มเล็ก เด็กที่เรียนในกลุ่มเล็ก มีความสามารถในการเรียนรู้ได้ดีกว่าเด็กที่เรียนในกลุ่มใหญ่ เด็กเก่งกับเด็กอ่อนได้รับผลดี จากการจัดการเรียนที่ให้เด็กช่วยเหลือซึ่งกันและกันมากกว่าที่มีความสามารถปานกลาง และจากการสังเกตการเรียนการสอนแบบกลุ่ม พบว่าเด็กเก่งและเด็กอ่อนสามารถเรียนรู้ได้ดีกว่าเด็กที่มีความสามารถปานกลาง แต่เด็กที่มีความสามารถปานกลางมีความสามารถในการเรียนรู้สูงขึ้น เมื่อเรียนในกลุ่มใหญ่

จากผลการวิจัยทั้งในและต่างประเทศดังกล่าว แสดงให้เห็นว่าการใช้กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ในการเรียนการสอน จะทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นกว่าการสอนแบบปกติและนอกจากนี้ยังช่วยพัฒนาผู้เรียนให้เกิดลักษณะที่พึงประสงค์เช่น ความมีระเบียบวินัย ความซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบ โดยเฉพาะถ้าสอนแยกตามระดับความสามารถทางสติปัญญาของเด็ก ก็ยิ่งทำให้การเรียนนั้นได้ผลดียิ่งขึ้น